

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

VESTERGADE 12A

KERTEMINDE KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	17.06.2016
Besigtiget af:	Nanna Secher Larsen
Journalnummer:	2013-7.82.07/440-0001
Kommune:	Kerteminde Kommune
Adresse:	Vestergade 12A, 5300 Kerteminde
Betegnelse:	Vestergade 12A
Fredningsår:	1986
Omfang:	<i>Forhuset og sidehuset (ca. 1800) samt gårdspladsen.</i>

— BYGNINGSBESKRIVELSE

Forhuset til Vestergade 12A ligger i husrækken i Vestergade, der er en af Kertemindes gamle indfaldsveje. Mod gården er påbygget et syv fag langt sidehus lidt vest for midten af midten af forhuset, hvorved der opstår et lille lukket gårdrum mod vest og et åbent gårdrum mod øst, der er sammenhængende med de gårdrum, der omkranses af Muusgårdens bygningsanlæg, og hvor der er passage igennem gårdrummene til Præstegade. Bunden i det lille, lukkede gårdrum ved Vestergade 12 A er dækket af et sortmalet terrassedæk af brædder.

Vestergade 12 A består af et sytten fag langt forhus i to etager. Bygningen er opført i bindingsværk med overpudset facade mod gaden. Bygningen bærer et heltag hængt med røde vingetegl. Midt i rygningen er en hvidkalket skorstenspipe med sokkel og krave. Over lav sort sokkel er facaden gulkalket og murplanet afsluttes under tagudhænget af en profileret, trukket gesims, der er hvidmalet. Af det syvfags sidehus mod gården er de tre et halvt fag af sidehuset ført op i to stokværk, mens de bagerste fag blot er en etage høje. Også sidehuset er bærer heltage hængt med røde vingetegl. I rygningen på det bagerste, sidehus er en ældre skorstenspipe med sokkel og krave. Forhusets gårdside og sidehuset er opført i bindingsværk. Bindingsværket mod gården er grønt opstolpet, mens tavlene er gulkalkede. I den lille gård mellem side- og forhus er stueetagen grundmuret og gulkalket. Mellem for- og sidehus er der mod øst en lille, bræddeklædt, enetages bygning med tagpaptag. Brædebeklædningen er grønmalet ligesom bindingsværkets tømmer. I facadens tre østligste fag er en bred portgennemkørsel, der lukkes af en tofløjet, grønmalet revleport med ældre lukketøj. Over portåbningen er træskilt med navnet Muusgården. Der er indgang fra gaden gennem to grønmalede, flammerede døre i første og sekstende fag. Der er ligeledes indgange fra gårdsiderne gennem nyere bræddedøre i sidehuset og til forhuset gennem en ny bagdør med fyldinger og to ruder øverst. Der er nedgang til kælderen under forhuset gennem to skråtstillede revleluger i gårdrummet.

Portrummet er brolagt og har grundmurede, gulkalkede vægge over en lav sortmalet sokkel, og loftet er af ubehandlede brædder. Stueetagens vinduer er korspostvinduer med opdeltte underrammer, mens første sals vinduer er torammede med tre ruder i hver ramme. Facadens vinduer er hvidmalede. Vinduerne på gårdsiderne er torammede med enten tre eller seks ruder i hver ramme. Vinduerne er hvidmalede i det lille gårdrum vest for sidehuset, mens de er rødmalede øst for sidehuset. Størstedelen er af vinduerne mod gade og gård er nyere, traditionelt udførte vinduer, og mod gården ses enkelte ældre vinduer.

I det indre er Vestergade 12 A præget af en traditionel planløsning med en gennemgående forstue i forhusets vestre fag, hvorfra en trappe fører til første sal. Den øvrige del af forhusets stueetage optages af tre store stuer beliggende en suite, dog er der nærmest portrummet ligeledes en gennemgående forstuegang, der er forbundet med en lille gang bag den østligste stue, og hvor der tillige er en trappe, der fører til første sal. Fra den midterste stue er der udgang til sidehuset, hvor der er indrettet køkken, bad, bryggers og en entré samt garderobe. I sidehuset er også en nyere kvartsvingtrappe, der fører til første sal. Førstesalen har en lignende traditionel planløsning med en gårdvendt gang, der giver adgang til sidehuset. Langs gaden i forhuset er to mindre stuer, et soveværelse samt et kontor og et opbevaring rum i portfagene. I sidehuset er indrettet bad og strygerum, og herfra er der udgang til et rum i det bagerste sidehus tagetage. Her er nedgang til entréen i sidehuset og den fritstående skorsten er synlig. Tagetagen over forhuset er uudnyttet, her er den ældre tagkonstruktion med hanebånd synlig, undersiden af taget er beklædt med banevarer og gulvet er dækket med isolationsmateriale. I tagetagen ses endvidere forhusets fritstående skorsten. Gennem de skrånede revleluger i gården er der nedgang til et kælderrum under forhuset. Her gulvet støbt og skillevæggene enten af grundmur eller simpelt bindingsværk. Fundamentet er af store kampesten. Væggene står delvis hvidkalkede. I loftet er bjælkelaget synligt, og imellem bjælkerne er opsat isolationsmateriale.

Interiøret har primært en traditionel materialeholdning med både nyere og ældre bræddegulve, pudsede vægge og pudsede lofter, hvoraf nogle har synlige bjælkelag. Hertil kommer de ældre fyldingsdøre, hvoraf flere har forskelligartet udformning, med blandt opsprossede glaspartier, riflede fyldinger, runde ruder med flaskebundsglas. En stor del af dørene har tre fyldinger og tilhørende gerichter og indstukne hængsler, ligesom der også ses enkelte ældre revledøre. Der ses, primært i sidehuset, også enkelte nyere standarddøre med fyldinger. Der er endvidere brystningspaneler med fyldinger i flere af stuerne i forhuset. En stor del af vinduerne er forsynet med koblete rammer og har nye vinduesplader.

Gårdsidens bindingsværk med den varme farvesætning, der understøtter det stemningsfulde gårdmiljø.

— BYGNINGSHISTORIE

Det er uvist, hvornår Kerteminde by blev anlagt, men den er formentlig opstået som fiskerleje og handelsplads. Kertemindes placering ved Kertefjordens munding, dens 'minde', har givet byen navn. I middelalderen lå byen lidt i skygge af Nyborg og Odense, men beliggenheden ved Storebælt var en vigtig handelsmæssig fordel. Kerteminde fik som den sidste fynske by købstadsstatus i 1413. I 1400-tallet nød Kerteminde godt af, at Odense ikke havde en optimal havn, og derfor brugte Odense-købmændene i vidt omfang Kerteminde som vinterhavn og opførte store handelshuse så nær havnen som muligt. Fra omkring 1580 fungerede byen som den vigtigste udskibningshavn for Odense. Foruden søfarten havde byen et omfattende fiskeri og en betydelig ølbrygning, men på trods af dette forblev Kerteminde i 1500-tallet og 1600-tallet en forholdsvis lille by. Under svenskekrigen i 1657-1660 var Kerteminde besat af svenskerne, der havde indrettet hovedkvarter tæt på havnen. Da den dansk-hollandske flåde i slutningen af krigen ville tilbageerobre byen, blev Kerteminde udsat for et voldsomt bombardement. Efter krigen oplevede byen ligesom resten af landet stor nedgang i en lang årrække.

Omkring år 1680 fik Odense ved købstadsforordningen ret til at drive egen udenrigshandel, hvilket betød, at der blev en øget trafik gennem Odense Fjord til havnen i Stige, hvor der var blevet anlagt en havn i 1635. Kerteminde mistede herved sin nøgleposition som havneby for Odense. Dog fik byen et lille opsving i midten af 1800-tallet, da man åbnede de første industrivirksomheder inden for metalindustrien. Jernbaneforbindelsen til Odense i 1900 skabte øgede afsætningsmuligheder for fiskeriet, og også metal- og levedsmiddelindustrien voksede. I løbet af 1900-tallet blev Kertemindes fiskerihavn den største på Fyn, og Kerteminde udviklede sig til at blive en forholdsvis vigtig industriby. Samtidig dannede Kerteminde og omegn fra omkring år 1900 rammerne for en kunstnerkoloni, kaldet ”fynbomalerne” med Fritz Syberg og Johannes Larsen i spidsen.

Vestergade 12 har oprindelse tilbage i 1700-tallet, hvor Kromand Jørgen Christensen boede omkring 1750. Ejendommen bestod da af et forhus i otte fag og en beskeden østlænge i tolv fag, opført med lerklinede vægge og stråtag og indrettet til bryggershus og stald. Under bødker Rasmus Kraghs ejerskab opførtes først et ligeledes lerklinet og stråttækt baghus i ni fag. I 1790erne foretog man en gennemgribende ombygning af ejendommen og inddrog derved den have, der lå øst for. Forhuset forlængedes til tretten fag bindingsværk med tegltag og indrettet til bryggerhus, køkken og karlekammer. For enden heraf lå det stråttækte baghus til stald og med en port på to fag. På dettes nordside blev nordfløjen forlænget

med fem fag til vognremise og stald og med en port på to fag. På dettes nord fortsatte sidefløjen med fem fag til vognremise og stald. Disse bagbygninger blev ombygget i 1833, så sidelængen kom til at fremstå i to dele på henholdsvis tolv og ti fag med et baghus i fem fag vinkelret herpå.

I 1853 indlemmedes ejendommen i den store Muus-gård i Præstegade, og ved samme lejlighed påbyggedes de fire søndre fag af sidelængen en kvistetage til den ene side og indrettedes til beboelse. Otte år senere blev også den anden side forhøjet til to stokværk. De resterende 17 fag af stuelængen samt baghuset samt baghuset benyttedes stadig til stald. Forhuset blev omkring 1865 forlænget med fire fag i øst og stod derefter sammenbygget med begge naboforhuse. I perioden op til århundredskiftet var der pøgeskole i forhuset. Baghuset og størstedelen af den enetages sidelænge blev nedrevet i 1894 for at gøre plads til den tre etages magasinbygning. Dermed havde ejendommen fået sine nuværende dimensioner, og heller ikke i det ydre er der siden sket større ændringer. Efter århundredskiftet fik forhuset en ekstra gadedør i fjerde fag fra øst, og senere udvidedes porten til tre fag. Forhuset og sidefløjen blev i 1983 udskilt fra Muusgården.

Ejendommen har siden fået udskiftning af vinduer mod gaden i 1987, udskiftet tre yderdøre og et tagvindue i 1993, mens taget blev udskiftet i 1994.

— KILDER

Historiske Huse i Kerteminde, Kerteminde Museum, 1989

Slots- og Kulturstyrelsens sagsarkiv.

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi ved Vestergade 12A knytter sig til ejendommens beliggenhed i Kertemindes ældste bykerne, hvor forhuset med sin pudsede, gulkalkede facade med hvid gesims og ubrudt teglhængt tag indgår harmonisk i gadens husrække. Der knytter sig endvidere miljømæssig værdi til det stemningsfulde gårdmiljø, med belægning af brosten og pigsten, der harmonerer med ejendommens traditionelle materialeholdning. Hertil kommer Vestergade 12 A som en del af Muusgården, hvor den indgår som en del af købmandsgårdens traditionelle bebyggelsesstruktur med forhuse, sidelænger og en tværlænge omkring et stort pigstensbelagt gårdrum samt en pigstensbelagt baggård domineret af en stor magasinbygning. Sammen med Muusgårdens to bevarede portgennemkørsler vidner Vestergade 12A om grundens tværgående

trafik, idet den store købmandsgård tidligere strakte sig fra Præstegade til Vestergade. Vestergade 12As materialeholdning stilmæssige udtryk er endvidere nært beslægtet med Muusgårdens bygninger, hvorved de to ejendomme fremstår yderst ensartede på grund af den homogene materialeholdning. Vestergade 12A indgår således som en del af Muusgården og er således en meget vigtig del af købstadens stemningsfulde gårdmiljøer i den gamle bykerne.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi ved Vestergade 12A knytter sig i det ydre til den samlede ejendom bestående af et forhus med sidehus. Den kulturhistoriske værdi knytter sig endvidere til ejendommen som en tidligere del af den store købmandsgård Muusgården, som repræsentant for en af Kertemindes allerstørste købmandsgårde, hvis historie går tilbage til 1700-tallet. Vestergade 12A indgår således som en del af købmandsgårdens mange bygninger, der både omhandler forhuse og magasinbygninger i både grundmur og bindingsværk samt indgår i købmandsgårdens forgrenede bebyggelsesstruktur med flere gårdspladser og portgennemkørsler.

I Vestergades 12A knytter den kulturhistoriske værdi sig i det ydre til forhuset med sidehus opført i bindingsværk med overpudset facade mod Vestergade. Forhusets repræsentative facade med det enkle klassicistiske udtryk karakteriseret ved de glatpudsede murfalder og den hvidkalkede hovedgesims er en væsentlig del af den kulturhistoriske værdi, idet den står kontrast til gårdsiden i bindingsværk, der med sine enkle og slidstærke materialer vidner om denne gårdsidens brugsorienterede oprindelse. Ligeledes er det karakteristisk, at de småtopsprossede vinduer er forbeholdt gårdsidens enklere udtryk. Kontrasten mellem facade og gårdside er således karakteristisk for samtiden, idet den afspejler vigtigheden af, at bygningen fremstod repræsentativ i gadebilledet. Endelig knytter den kulturhistoriske værdi sig til gårdsiden og sidehusets bindingsværk, der er kraftigt og beriget med en del fyldtømmer i form af dokker og korte skråbånd. Et særligt fynsk træk er de lange stormbånd, der støtter mod anden stolpe, hvilket i Vestergade 12A ses i sidehusets delvis frie, nordvendte gavl.

I det indre knytter den kulturhistoriske værdi sig til den traditionelle indretning med store repræsentative stuer i forhuset mod gaden og sekundære funktioner som køkken og bad i sidehuset. Hertil kommer den gennemgående forstuegang med hoveddør og bagdør til den lille gård, der ligeledes er karakteristisk for samtidens byggeri. Endelig knytter den kulturhistoriske værdi til alle oprindelige og ældre bygningsdele og -detaljer, herunder bræddegulve, fyldingsdøre og revledøre samt trapper, der alle vidner om bygningens høje alder og lange udviklingshistorie.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi knytter sig i det ydre til facaden mod Vestergade, de med sit enkel og nedtonede klassicistisk udtryk fremstår med en nedtonede og nøgterne elegance, hvor de dekorative elementer begrænser sig til de flammerede døre og den profilerede hovedgesims. Facadens stille udtryk får liv af den varierede vinduessætning, der også indikerer de udvidelser og ændringer der er sket gennem ejendommens lange historie. Endelige knytter der sig betydelig arkitektonisk værdi til det teglhængte heltage ubrudte tagflader. Mod gården knytter den arkitektoniske værdi sig til det rige bindingsværk, hvis farvesætning harmonerer med de røde teglhængte tage og vinduernes farver, hvilket i betydelig grad bidrager til gårdens velbevarede kulturmiljø.

I det indre knytter den arkitektoniske værdi sig til den traditionelle rumfølge og særligt til forhusets stuer mod gaden. De mange bevarede bygningsdele og -detaljer, herunder trapper, fyldings- og revledøre med tilhørende gerichter og beslåning afspejler den gældende smag på opførelsestidspunktet og er sammen med den traditionelle materialeholdning med til at give rummene en stemningsfuld og historisk mættet atmosfære.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til det samlede anlæg bestående af forhus og sidehus, der tidligere var en del af Muusgården. Hertil kommer ejendommens konstruktion i bindingsværk, der overpudset mod gaden og med pudsede, kalkede tavler, den lave sokkel og heltagene hængt med røde vingetegl. Hertil kommer alle ældre og oprindelige bygningsdele, herunder facaden med samtlige detaljer, skorstenspiber, trappesten, døre og vinduer. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

I det indre knytter de bærende fredningsværdier sig til de bevarede del af den ældre planløsning med repræsentative stuer mod gaden og sekundære rum og funktioner i sidehuset samt til placeringen af mindre værelser og stuer på forhusets førstesal. Hertil kommer alle ældre bygningsdele og -detaljer herunder tagværket, trapperne, bræddegulve, pudsede vægge og lofter, overkalkede bindingsværksvægge, fyldings- og revledøre med tilhørende gerichter og beslagværk samt den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

Ingen angivet.